

“Les paradoxes de la innovació educativa”

Ds, 7/12/2019 per Catalunya Religió

([Escola Pia](#)) **Anna Jolonch i Anglada** és Doctora en Ciències de l'Educació per la Universitat de París VIII, i professora a la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona. Actualment col·labora amb l'Escola Pia de Catalunya oferint una formació continua en Lideratge Educatiu destinada als directius de les diferents escoles.

Com sorgeix la idea de fer aquest llibre?

“*Les paradoxes de la innovació educativa*” és un treball acadèmic escrit en col·laboració amb diferents autors pensat per a mestres i docents: per a gent que està liderant processos d'innovació educativa al seu centre.

Al llibre trobem capítols que tenen una mirada posada en el sistema educatiu però hi ha capítols que aterren aquestes idees a l'aula i pretenen explicar la complexitat que suposa la innovació educativa. Idees que demanen de manera imperativa que l'escola canviï. Vivim en la cultura del canvi i la innovació que ha vingut per quedar-se.

Per què parlem de paradoxes?

Hi ha tota una sèrie de contradiccions que de vegades es converteixen en paradoxes. I ens semblava que havíem d'anar a fons per fer-les emergir. Per exemple, entre *equitat, innovació educativa i qualitat dels centres*. A més a més, en un aspecte filosòfic també trobem el *Pensament Paradoxal* que és un tipus de pensament que no pretén resoldre la contradicció sinó aprofundir-la, i per tant, anar més a fons del que és en si la Innovació Educativa.

Al llibre apareixen capítols on parlem de la importància de la xarxa, del territori, de crear comunitats d'aprenentatge en el centre, de la formació del professorat, l'observació, la qualitat... i hi ha també tota una aproximació d'innovació que ve a

dir que el que és important és adaptar-nos a la societat que tenim per fer l'escola del s. XXI, amb uns docents del s. XXI que responguin als alumnes d'avui. Per això cal canviar coses. Però el més important és la millora del procés d'aprenentatge: no es tracta de canviar per canviar, sinó canviar per millorar.

Què és la innovació educativa?

Primer investigar. Després innovar. Per què seguim utilitzant males praxis com, per exemple, la repetició de curs, si sabem que això afecta l'autoestima de l'alumne, l'infant queda menysvalorat, a més a més del cost social i econòmic que suposa? Tampoc ens val, però, amb anar anunciant que fer repetir un alumne no és cap solució. Hem de procurar que hi hagi alternatives. Si investiguem i indaguem, creem unes cultures de recerca que no tenim en el món de l'educació. Les institucions han d'invertir en la formació dels docents, hem de treballar conjuntament universitats i escoles. Si investiguem per què tenim el fracàs que tenim (assignatura pendent en aquest país), per què tenim els indicadors d'abandonament que hi ha, què diuen els altres països, què fem als nostres centres que ens estigui funcionant... trobarem indicadors que ens diuen que hem de canviar coses. El canvi és un imperatiu. Per tant, cal primer investigar què és el que funciona, el que no funciona, què diu la recerca i després canviar. Canviar moltes coses: això és la innovació educativa.

S'ha de fer tenint en compte l'entorn, la comunitat educativa... La innovació és en petit comitè, a l'aula?

Antoni Tort ho explica al llibre amb un capítol dedicat a la xarxa i l'entorn, que ve a dir això: La innovació neix a l'aula però a través de les xarxes es fa sostenible. Hi ha una expressió que m'agrada molt que és "en educació cal trencar els murs de l'aula" i ho estem fent. Però és que és més, s'han de trencar els murs de l'escola. Ja no és un professor i una aula, ja no és un projecte educatiu només de l'escola. Hem de treballar amb altres centres, hem de treballar en clau de territori. Però també en xarxa de líders docents, crear espais de col·laboració perquè si una escola ho està fent bé hem d'aprendre'n i hem de compartir-ho. És aquesta cultura col·laborativa que ens fa falta.

Hem de trencar els murs de l'aula, els murs de l'escola... però estem preparats per aquest trencament?

Ho hem d'estar. És una necessitat i segurament és, també, responsabilitat de l'administració i de les polítiques educatives. Cal invertir molt més en el desenvolupament professional dels docents, tant en la formació inicial com en la formació continua... És una assignatura pendent. També és veritat que s'aprèn fent: innovar demana entomar riscos. Seguir fent les coses com les fèiem no té gaire sentit.

Un dels punts clau del llibre és el concepte de "lideratge per l'aprenentatge"

El lideratge per l'aprenentatge pot ser a nivell macro (de sistema, en les polítiques educatives) però pot ser al centre o a l'aula. La idea és que hem de liderar l'aprenentatge entre tots i ha de ser un aprenentatge compartit. És important el paper del docent com a líder però el focus de tot plegat i el centre és l'alumne i l'aprenentatge. El lideratge per l'aprenentatge fa que tota l'escola com a

organització i el sistema educatiu sigui un sistema que aprèn: on tots aprenem. Per això parlem del concepte de l'escola com a Comunitat d'Aprenentatge on aprenen els alumnes, que és el més important i és la missió que tenim però on també aprenguin (i això és imprescindible) els líders; els docents. Per tant el paper del líder d'escola i dels equips educatius és establir els mecanismes, les estratègies necessàries perquè hi hagi un desenvolupament professional del seu equip docent. El lideratge és un dels factors fonamentals per la millora de l'aprenentatge dels alumnes.

L'escola com a Comunitat Professional d'Aprenentatge, sona com un concepte molt romàntic. En canvi, hi ha una percepció general en la societat que el professor, passa per una crisi de credibilitat. Com es pot constituir una comunitat professional d'aprenentatge ferma, amb una crisi d'autoritat sobre la taula?

Vivim en un món en què "el saber" i el coneixement ja no el té el mestre. El saber és fora de l'aula: els alumnes aprenen, cada vegada més, en altres espais. Per això parlem d'Entorns d'Aprenentatge. Les noves tecnologies han dut una revolució educativa en aquest aspecte: han transformat del tot el procés d'aprenentatge. Ara és important que els mestres siguin uns apassionats de la seva tasca i del coneixement i que desvetllin en l'alumne aquest desig pel saber. La professió del docent, ara, té uns altres reptes. A banda d'aquesta transició, és cert que hi ha països o cultures en què els docents tenen més prestigi: tornem a la formació. Els més preparats són els que han d'ensenyar i desvetllar aquest desig d'aprenentatge.

Hi ha d'haver moltes ganes d'aprendre els uns dels altres i de col·laborar. Cal trencar el docent/aula i entendre el centre com un equip que treballa conjuntament i que es planteja reptes sobre com millorar i com avançar en la nostra tasca. La confiança és un element fonamental per aprendre els uns dels altres. Si treballem conjuntament i ens fem feedback entre nosaltres, amb l'observació a l'aula, podrem, entre iguals, crear comunitat d'aprenentatge.

En què es concreta?

Hem de treballar amb aquesta clau d'oferir recursos, formació als docents, observació dels companys per tal d'aprendre... Igual que els alumnes han d'aprendre, hem d'oferir l'oportunitat als docents que també ho facin: Cultura Col·laborativa, que a més a més aporta satisfacció laboral, ens enriqueix i els alumnes aprenen millor. Altres entorns professionals que ja fa temps que treballen així ja ens ho diuen. Però a l'escola encara no tenim aquesta cultura.

Per introduir tot això a l'Escola Pia de Catalunya heu estat presentant el Catalyst. Per a què ha de servir?

Amb això, Escola Pia de Catalunya ha sigut capdavantera. No només per la traducció. També en la utilització d'aquesta eina que es va crear a Gran Bretanya i Anglaterra, i que fins ara només s'ha introduït a un parell de països nòrdics.

El Catalyst és una recerca que es va fer des de la Universitat de Londres amb una xarxa d'escoles amb contextos molt vulnerables. L'objectiu era treballar conjuntament per excel·lir i que tothom pogués accedir a aquesta excel·lència.

Al món educatiu anglosaxó tenen introduïda una figura que aquí encara no tenim

que són els líders intermedis. S'ha estudiat que tenen una influència enorme en els centres educatius i que són catalitzadors del canvi. Canvi en un sentit positiu. Qui són els líders intermedis? Són aquells que segueixen tenint molta pràctica docent i a l'aula però també tenen alguna responsabilitat respecte als altres docents i per tant influencien molt. La recerca revela que aquesta figura és molt important en un centre educatiu i per tant, fan una funció cabdal per treballar amb la idea de lideratge compartit i lideratge distribuït: no tot està en la figura del director o de l'equip directiu.

Una vegada feta la recerca, se'n van extreure 4 grans resultats que es vol compartir i que sigui útil per les escoles, per les xarxes de centres... no només amb la idea de disseminar i que arribi a tothom, sinó que tingui impacte i que sigui un instrument de millora i que puguin aprendre, a partir del Catalyst, a desenvolupar el lideratge i nous lideratges en els seus centres.

Els seus àmbits de recerca han estat l'educació, les desigualtats socials i les polítiques socials i educatives, amb un especial interès per introduir la reflexió i la recerca en la pràctica i en la formació dels professionals. Els darrers anys el seu treball s'ha centrat en el lideratge pedagògic, les comunitats professionals d'aprenentatge i el desenvolupament professional dels docents. Ha treballat en l'àmbit internacional, destacant la publicació i participació en l'informe Leadership for 21st Century Learning (2013) del programa Innovate Learning Environnements (ILE) de l'OCDE i l'actual col·laboració amb l'Institut d'Educació de Londres (IOC-UCL), concretament amb el Centre de Lideratge per l'aprenentatge.